

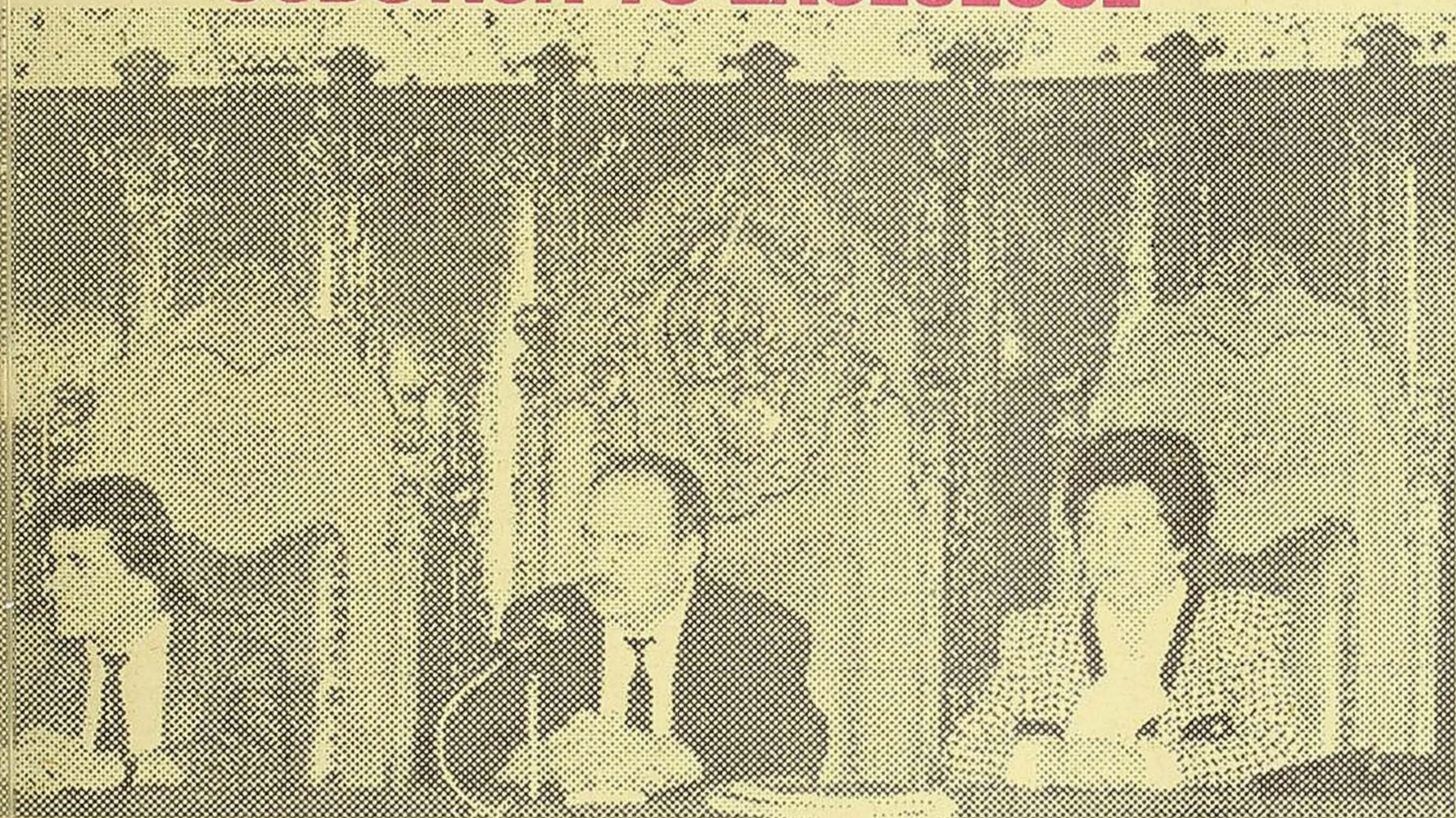

ZIG

subotički dvojednik

Godina II. • Broj 31 • 9. rujna 1995. • Cijena 1 dinar

PRVI RUJNA, DAN GRADA SUBOTICA TO ZASLUŽUJE

Uz zvuke flaute i pratnju glasovira, počela je svečana sjednica Skupštine grada u povodu Dana grada.

U sveleбноj velikoj vijećnici Gradske skupštine u svečanoj i dostojanstvenoj atmosferi govorili su predsjednik grada József Kasza, dopredsjednica Stanka Mujdžić i dopredsjednik Ilija Šujica. U ime predsjednika i dopredsjednika u ime svih gradskih vijećnika i dopredsjednika u ime svih gradskih vijećnika moći će glasiti: za mir, toleranciju te bogatiji i kulturniji život. A da bi se u tome moglo biti bitan je i dragocjen doprinos svakog građanina, svakog građanina ovog grada, kojemu je istinski stalo do demokracije društva. Subotica je stvoreni grad bogate tradicije i pleternih namjera zaslužuje takav napor.

Pozdravljajući goste gradonačelnik József Kasza na početku je rekao: „Prikladna analiza života jedne sredine, povijesno se treba zapitati jesu li ljudi sretni i zadovoljni? U svakodnevnom životu sa građanima, u proteklih godina često sam nailazio na zabrinuta lica, na ljude koji više nisu sugurni da će biti bolje danas, od onog što je bilo prije.“

Neki se procesi, nažalost, stvaraju mimo volje, želje i htijenja ljudi i institucija ovoga grada, koje imaju ili bi trebale imati utjecaja na život i suživot svih građana.”

Skupštinu su pozdravili, gradonačelnik Segedina dr. István, Szalay; gradonačelnik Sente Gábor Tóth Horti, a ispred Katoličke crkve govorio je vlč. Bela Gabrić.

U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su „Subotički tamburaški orkestar”, „Trubački ansambl” iz Segedina i zbor „Pro musica”.

Nastavak na str. 6.

Bezimeni broj

Kada smrt gledamo kroz prizmu zakona velikih brojeva, pouzdani je to znak da smo se udaljili (otudili) od života. Osobito kao izazovu smisla i svrhe traganja ka cilnom trpljenju i ljudskom trajanju življenja. Postali smo siti i sebe i drugih, te nas mržnja ima kao svakodnevnu brigu. I tako, ona nam je postala biološka potreba. Nužna duhovna hrana. Kroz apstrakciju života, i iracionalni odnos prema stvarima, pojavama i brojkama izgubili smo već dio sebe.

U toj poplavi mržnje, brkamo pojmove, izvrćemo teze, dio smo zaboravljenog jezika, koji se u kulturnom svijetu ne govori, ne na taj način. Hoćeš-nećeš, tako stajemo na stranu progonitelja, jer on je moćan, a ima i ime. Progonjeni su tu tek da nas opomenu da smo ljudi, istrošeni ljudi, puni praznog, retoričkog humanizma.

A oni, žrtve -- brojke među brojkama, u životu bez imena i prezimena a u smrti bez groba i spomena.

Laž je tada jedini način da se uspostavi neka ravnoteža između krvnika i žrtve. Lažemo se u krevetima, za stolom, u autobusu, u novinama, po kavama, taoletima i kristalnim salama. Istina odavno nikoga ne zanima, kroz laž gajimo mržnju, mržnju prema drugima, ne čuteći da od početka mrzimo sami sebe.

A kada nestanu drugi, ostat ćemo sami, sami sa svojom mržnjom, sa svojim lažima, mitovima i izmišljotinama. I onda ćemo početi graditi, graditi. Pitaćemo se samo što. A vrijeme gradnje je došlo ukoliko želimo živjeti kao ljudi, sa sviješću i savješću.

I tako dok mržnja traje, postoji, rada se želja, želja koju možemo tek naznačiti riječima: Bože, dopusti mi, pomoz mi, da umrem na ljudski način, mirne savjesti, čistih ruku, a ne kao brojka među brojkama. Jer život nije statistička pojava, o kojoj će neki učeni, pisati doktorate i spremati nas ponovno za...

V. Sekelj

Kut

Mir

Predugo ga nije bilo. Gotovo da bi se dijagnoza mogla ustvrditi kao: „kronični nedostatak”. Istina, grijehili bismo kada bismo prešutjeli da ga svugdje nije bilo. Nije na cijelom tijelu države, koja se zvala SFRJ, jednako i pravično raspoređen. Bilo ga je na nekim oazama. Ali, ni one nisu bile pošteđene životinjskog vonja beštije rata u vidu stresova i straha, nesigurnosti i osiromašenja. Na drugoj strani, na grebenu rata djelotvorno su prikazani u nezadrživom vohoru njegove „jače” strane: ubojstva i boleština, nesreća i bijeda. Patnja svakovrsna. U većini slučajeva za obična čovjeka, pojedinca. A nemoćna. Moćni i neobični samo su htjeli vidjeti što mogu opijeni vlašću učiniti sisavci iz vrste čovjeka. No, njihovo vrijeme ističe. Ne sebe radi i svojih podanika, nego po volji čimbenika međunarodne zajednice kojima je dosta rudimenata kamenog doba na kraju dvadesetog stoljeća. A jesmo li mi zreli za granicu tog „dosta”? Nadamo se da jesmo i pozdravljamo svaki napor koji vodi tome cilju kao vrijednosti po sebi.

Tomislav Žigmanov

M. MITRIĆ PREDSEDNIK Subotica, Subotica je...

Nešto se iza brda valja, Subotici, njenoj lokalnoj samoupravi i nacionalnim manjinama nešto se sprema. Zaključujemo ovo iz sve učestalijih napisa u sredstvima javnog priopćavanja, te kroz tekstove pojedinih dopisnika. Kao da se vodi sinkronizirana akcija, čiji su neki subotički dopisnici puki izvršitelji. Zadaća im je da pripreme teren.

Otvorenost Subotice, njena kultura, način života, mentalitet ljudi, isprepletenost različitih tradicija i običaja, kao i multinacionalni sastav pučanstva nekome smeta. Nekome tko ne može (genetski) prihvatiti urbani način življenja.

Na čelu te nevelike, ali radne kolone umornih pera od ove i ovakve Subotice nalazi se u mržnji prema gradu i nacionalnim manjinama neumorni M. Mitrić, dopisnik beogradskih „Večernjih novosti”

Postali smo vjerojatno već zamorni i dosadni; može nam se spočitati što se ponovo bavimo Mitrićem. No, treba nam biti jasno, da on to ni svojim likom ni pojavom, a po najmanje djelom zaslužuje. Znači, privid je da se bavimo Mitrićem, bavimo se fenomenom opasno zagađene svijesti, koja truje okolicu, i najširoj jugoslovenskoj javnosti Suboticu želi prikazati u crnom ozračju. Uskoro će biti opasno doći u Suboticu, a da nam dragi gost ne ponese etiketu, najblaže kazano: izdajnik, izrod, doušnik... Pogotovu neće smjeti odigrati partiju šaha, ili ne daj bože riješiti neki šahovski problem u tri poteza. Mitrićevo pero vrebalo, čeka.

Sa žaljenjem konstatiramo da je iskonstruirani tekst M. Mitrića, objavljen u „Večernjim novostima” u povodu proslave „Dužijance” poslužio kao baza novinarki „Politike ekspres” Al. Plavevskoj kako bi svojim gnusnim lažima ocrnila leskovačkog predsjednika općine Gojka Veličkovića, koji je bio gost subotičkog predsjednika općine Józsefa Kasze 12. kolovoza, a tom prigodom i gost „Dužijance”. Tako će ona u rubrici „Aktualnosti” na drugoj stranici, sa pompeznim naslovom „objasniti” svojim čitateljima što se zapravo (po njoj) u Subotici događalo. Tako svoj umno bolesni tekst naslovljava: ES-PE-ESOVAC POD ŠAHOVNICOM. Između ostalih laži piše: „Veličković, je naime, prisustvovao proslavi, a uveče i banketu na Paliću, povodom, formalno, 'Dužijance' nekada tradicionalnog praznika žetelaca, a već dve godine manifestacije koja gotovo isključivo služi u sumnjive političke svrhe. Jer, organizator, Demokratski savez Hrvata Vojvodine – koristi 'Dužijancu' za promovisanje svog programa i upornu dugoročnu akciju, čiji je cilj da se Bunjevci – pohrvate.

Da bi sve ovo „argumentirala” nastavlja: „Gojku Veličkoviću 'neobaveštenom’ gradonačelniku, ni jednog trenutka nije zasmetalo čak ni to što je na banketu na Paliću šahovnica bila vrlo uočljiva. On kao da je nije video”.

Vjerojatno novinarka Plavevski ni ne zna gdje je Subotica, ni što je „Dužijanca”, ni tko su Bunjevci, njoj je jedino poznato da su

Hrvati „genocidni” i da sve redom u Subotici maltretiraju a napose Bunjevce, jer tako izjavljuje njihov predsjednik stranke Babić. No, ipak sve ona to zna, s obzirom da pažljivo čita M. Mitrića. Kažemo pažljivo, jer joj je trebalo dva tjedna, da izmisli svoju laž. Za istinu bi joj bila potrebna godina, jer unutrašnja mržnja patološke naravi ne suzbija se preko noći. Bilo bi pošteno da dođe u Suboticu, pa da se ispriča, ako nikome drugom ono bar M. Mitriću, jer ga je za metar i žilet nadlagala.

Od svega navedenog iz bunovnog pera novinarki A. P. ništa nije točno. „Dužijanca” nema nikavu političku pozadinu niti konotaciju, niti je organizator ove manifestacije DSHV. To je izmišljotina nekih nemoćnih i neodgovornih ljudi u Subotici, do koje im je stalo kao da lanjskoga snijega. Dalje, banket na Paliću organizirao je Konjički klub u povodu jugoslavenskog derbija na hipodromu „Bačka”. Znači, „Dužijanca” sa tim nije imala nikakve veze. Na proslavi sem vidovite novinarki, nitko nije vidio šahovnicu. Valjda je jasno da je onda nije mogao vidjeti ni gradonačelnik Leskovca. Ali zašto to ne napisati. Ne bi čudilo da se uskoro „Dužijanca” prozove i zbog nepravedno uvedenih sankcija.

Gospodin Veličković ocrnjen je preko Subotice, a nije „ni luk jeo ni luk mirisao”. Ovakvim tekstovima ocrnjena je i Subotica, a vjerojatno i dovedena u pitanje buduća kulturna suradnja sa ovim gradom, kao i mnogi poslovi. Zašto doći u takvu Suboticu? Pitamo se samo kome je sve ovo potrebno, baš danas i ovdje? Kome smeta ovaj grad, moramo se zapitati svi. Zapitati iz razloga što su ti i takvi mrzitelji svojim izmišljenim tekstovima imali značajan udio u rušenju i razaranju gradova, i doprineli uvećanju tuđe nevolje i muke, te cjelokupnoj patnji neudržanog naroda.

Umjesto zaključka, predlažemo da se uvede ekološki dan gradova. Jedan od uvjeta mogao bi biti, da sva pera, koja se tako odnose prema gradu u kojem jedu, spavaju, i...napuste grad, ili da bar prestanu pisati. Bit će im lakše. Neće morati neprestno izmišljati laži, i saginjati se svojim naredbodavcima do pupka. Mogli bi osnovati i udruženje „mrzitelji gradova” za čijeg prvog predsjednika predlažemo M. Mitrića. Njegove zasluge nisu male. Ali, da to udruženje, bude daleko, daleko odavde, moglo bi biti recimo u srcu Sahare, tamo neće osjećati frustraciju i „tjeskobu” urbanog življenja, a nema ni „Dužijance”, a i ne bi imali što rušiti. No, stoga ima dovoljno pijeska, koji im očito fali. Grad Subotica, dužna je zbog neodgovornih pojedinaca, javno se ispričati Leskovčanima i gradonačelniku Veličkoviću. Obveza je to i za dva republička ministra, koji su također bili prisutni na banketu na Paliću, te po novinarki A. P., sjedili pod šahovnicom. No oni šute, ili im nije stalo do istine, ili nisu članovi ES-PE-ESA.

Vojislav Sekelj

Medunarodne federacije novinara i novinskih izdavača uputile pismo Slobodanu Miloševiću Sprečite nametanje kontrole nad nedeljnikom „Svetlost”

Kragujevac, Beta. Medunarodna federacija novinara (IFJ), koja predstavlja više od 400.000 novinara širom sveta i Medunarodna federacija novinskih izdavača (IFNP), u čijem sastavu je više od 15.000 publikacija preko 100 država, izrazili su duboku zabrinutost povodom saznanja da je učinjen još jedan pokušaj preuzimanja kontrole nad nezavisnim kragujevačkim nedeljnikom „Svetlost” od strane gradskih vlasti.

U pismu predsedniku Srbije Slobodanu Miloševiću, Medunarodna federacija novinara navodi da su, prema njenim saznanjima, predstavnici lokalnih vlasti ušli u prostorije „Svetlosti” 1. septembra i pokušali da ih preuzmu. To su ponovo učinili juče. Može se očekivati da će pokušaji preuzimanja kontrole nad nedeljnikom „Svetlost” biti nastavljeni i mi vas zato molimo da preuzmete sve mere da se ovo spreči. Kaže se u pismu IFJ Slobodanu Miloševiću:

„IFJ i IFNP će nastaviti da sa pažnjom prate situaciju u medijima u vašoj zemlji obavestiće međunarodnu zajednicu o svakom napadu na nezavisno novinarstvo i na kršenje prava novinara”, zaključuje se u pismu predsedniku Srbije.

Uredništvo „Žiga” prenoseći ovaj tekst podržava kolege kragujevačkog nedeljnika „Svetlost”.

OBAVIJEST – ISPRIKA

Tijekom finalizacije ovoga broja „Žiga” jedinim (posuđenim) redakcijskim kompjutorom je ostavio na cjedilu – nemamo više pristupa pripremljenim tekstovima.

Uz sav trud servisera da u toku ne popravi „neposlušnu” tehniku bili smo prisiljeni ponovno prirediti broj. To je izazvalo i kašnjenje i smanjeni broj strana.

Ispričavamo se autorima i čitateljima
Uredništvo

Žig broj 31

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeva 4

Telefon: (024) 30-136

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan

Rudinski, Dragan

Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje

Republike Srbije pod brojem 1620 od

25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

la Vam kažem?

Ko pooštriti sankcije

Na najava predsjednika mađarske vlade, u cilju sprečavanja šverca i drugih kriminala, naročito u pograničnim područjima, uvesti vize za Ukrajince, Rumune i Slovene, primljena je sa zabrinutošću kod javnosti. Razlog je poznat jer uvođenjem takve vize i ako bi se one izdavale na samoj granici, bi više osiromašio jedan sloj ljudi nego što bi odavno nalaze u vrtlogu siromaštva, a i opšte apatije.

Uvođenja od viza prošla su izjavom sa granice, da, zasad, za Jugoslovane ne postoji nikakvo uvođenje ograničenja za ulazak u Mađarsku. Naravno, pooštrenje su uvjete, ali to ni izdaleka nije ono što bi bilo uvedeno.

Uzvanjavali su oni koji, otovreno govoreći, ne žele granice. Šta i kako rade lako je saznati iz početkom „buvljaku“. Niko se od njih ne može osloboditi trgovinom u vidu preprodaje izvan granice iz nužde. A onda je stigla vest iz Beograda i ispisana u kabinetu Savezne vlade: povećava se taksa za izlazak iz zemlje?! Počeo je, podsetimo, sa 20 da bi danas izlazak iz zemlje morao da se plati čak 60 dinara, koliko kako hoće. Mogu i dolari, niko ne može platiti ako se nude marke, šilinci, pezete i drugi predmeti. Važno je da građanin plati svoj izlazak iz zemlje, a ne da mu se naplati u imovini taksu da bi je mogao privremeno pustiti, da bi mogao preći „crtu“.

Savezna vlada prvi put uvela je izlazak iz zemlje pojedine političke stranke, a sudile su taj čin ističući da, čto, vlada uvodi embargo protiv svojih neprijatelja. Šta će nam Savet bezbednosti i njegove nacije. Njihove sankcije nas sve ograničavaju, a domaće sankcije pogadaju najsiromašniji sloj stanovništva, a posebno oni koji su u inflatornoj kvaziprivatizaciji i gube imovinu samo kratkih rukava već i – bez razloga.

U ovom slučaju, naravno, a pogotovo ako je u pitanju neravnopravnost upletena u patriotizam, ne može biti potez Savezne vlade. Zna se u ovom slučaju da kaci država i da joj novac treba kao sredstvo za opstanak. Ali, ne može se razumeti zašto se u ovom slučaju halabuka podignuta oko svojevoljne najave da će Mađari za južnog područja uvesti vize. One bi podrazumevale povećanje čekanja već i plaćanja, ako nam treba novac onda je to neprihvatljivo. U ovom slučaju, bez reči objašnjenja i preko glave se takvu odluku, čutaćemo.

U ovom slučaju, naravno, a pogotovo ako je u pitanju neravnopravnost upletena u patriotizam, ne može biti potez Savezne vlade. Zna se u ovom slučaju da kaci država i da joj novac treba kao sredstvo za opstanak. Ali, ne može se razumeti zašto se u ovom slučaju halabuka podignuta oko svojevoljne najave da će Mađari za južnog područja uvesti vize. One bi podrazumevale povećanje čekanja već i plaćanja, ako nam treba novac onda je to neprihvatljivo. U ovom slučaju, bez reči objašnjenja i preko glave se takvu odluku, čutaćemo.

U ovom slučaju, naravno, a pogotovo ako je u pitanju neravnopravnost upletena u patriotizam, ne može biti potez Savezne vlade. Zna se u ovom slučaju da kaci država i da joj novac treba kao sredstvo za opstanak. Ali, ne može se razumeti zašto se u ovom slučaju halabuka podignuta oko svojevoljne najave da će Mađari za južnog područja uvesti vize. One bi podrazumevale povećanje čekanja već i plaćanja, ako nam treba novac onda je to neprihvatljivo. U ovom slučaju, bez reči objašnjenja i preko glave se takvu odluku, čutaćemo.

M. Popadić

„Intelektualni“ gafovi na Agori KO KOME (SJEKIROM) KUCA NA VRATA?

Tribina pod nazivom subotička „Agora“, prema zamisli njenih stvaraoca, treba okupljati zainteresirane intelektualce koji prihvataju sudjelovanje na tematskim raspravama ove tribine čija je djelatnost javna, te na njoj mogu biti nazočni zainteresirani građani, kao posjetitelji ili kao sudionici u raspravi.

„Agora“ je inače u antičkih Grka prvotno naziv za narodnu skupštinu koju je sazivao kralj ili neko od plemstva. Tko bi želio govoriti, ustajao bi i od glasnika dobivao žezlo kao znak da ima riječ. Također se agorom zvalo gradski trg u antičkoj Grčkoj, tržnica, mjesto na kojemu se odvijao društveno-politički život. Nalazio se obično u središtu grada, kao kod nas u Subotici u okrilju Otvorenog univerziteta, čiji su intelektualci zaslužni za njen opstanak.

Naša „Agora“ je počela svoju djelatnost nizom tema pod naslovom Subotica – šok sadašnjosti, polazeći od vlastita viđenja naše povijesti, posmatrajući je iz ugla buvlje agore (tržnice), te su ustvrdili da se u Subotici danas dešavaju dvije divergentne pojave: gospodarski život grada, temeljen prevashodno na trgovini (buvljak, granica, itd.). S druge strane, pak, pokazuje izrazitu tendenciju rasta sa pozitivnim učincima na amortiziranje pada životnog standarda građana. Postoji i proces sa negativnim predznakom otičen u ubrzanom rastakanju duhovne samobitnosti Subotice, tj. da se pretvori u grad-buvljak, grad torbara, grad pečenih volova, grad provincijskih vrijednosti. Tvorci „Agore“ žele demistificirati ove procese i alarmirajući lokalnu javnost dok još nije kasno.

Ovdje su očigledno zamjenjene teze! Nije Subotica šok današnjice nego je današnjica šok za Suboticu i za cjelokupno naše društvo.

Najnoviji primjer pobrkanih lončića na „Agori“ je rasprava na temu „Ko kome kuca na vrata?“ Riječ je o novonastaloj situaciji prigodom najezde izbjeglica iz takozvane Republike Srpske Krajine. Jedan od uvodničara, dr. Konstantin Obradović, sa beogradskog Instituta za međunarodnu politiku i privredu, govorio je o položaju i zaštiti izbjeglica prema suverenom pravu i kako to može utjecati na zaštitu prava manjina. Po njemu, glede međunarodnog prava nema nikakvih prepreka da se izbjeglice

ovdje smjeste (!), niti itko može jugoslavenskoj vladi to predbaciti!? Ali, postavio je pitanje, je li razborito da se u već „zapletenoj“ situaciji, gdje se nacionalne manjine osjećaju ugroženim i gdje etničke napetosti postoje, dovode izbjegli ljudi? Dodao je, da je posve sigurno, da država najprije treba zaštititi svoje državljane i spriječiti iseljavanje Hrvata starosjedilaca da bi se u njihove kuće uselili Srbi iz Krajine.

Znakovito je izlaganje drugog (od četiri) uvodničara, dr. Boška Kovačevića, koji je podsjetio slušatelje, što smo sve doživjeli od 1991. godine, poslije čega nas ništa ne može iznenaditi. Probleme oko izbjeglica on vidi kao argumente za neke političke obračune, te je po njemu, valjda, bitniji kriterij humanost i duboko razumijevanje, a ne nacionalna pripadnost i strah od narušavanja etničkog balansa.

Diskusija na ovu temu razvijala se u vidu pro et contra oko toga, je li Subotica ugrožena drugom navalom izbjeglica u tri godine ili nije i imaju li mještani pravo glasa glede svoje daljnje sudbe?

Uvodničari – učeni profesori i doktori političkih znanosti – ostali su pri seciranju reagiranja manjina koje se osjećaju ugroženim, kao da oni – manjine – stvaraju probleme oko najezde izbjeglica, a da nisu -- najprije sama najezda i njeni uzroci -- izazvali opravdano negodovanje ugroženih manjina, na čijim se vratima nerijetko sjekirrom kuca od strane militantnih došljaka. Osjećaj ugroženosti povećava neaktivnost parlamenta, republičkog i saveznog, koji ne nalaze za shodno da se u ovakvoj izvanrednoj situaciji sastaju. Ovo nisu zamijetili uvodničari, unatoč tomu što sve ovo liči na krah jednog sustava, koji nije sposoban funkcionirati. No, po nekima, radi se o smišljenoj aktivnosti. Svejedno, jedno ili drugo, ovakav razvoj događanja predstavlja krah i sustava i njegovih tvoraca!

Na neupućenost uvodničara ukazuje i pominjanje jugoslavenske vlade, koja potpuno neaktivno promatra što radi srbijanska vlada sa međunarodnim posljedicama (promjene etničkog sastava, etničko čišćenje i ostalo), te da na kraju izbjeglice imaju veća prava na skrb na uštrb mjesnog pučanstva koje već živi ispod minimuma egzistencije.

István Valihora

GLUMCI STIŽU – PREDSTAVE ĆE POČETI!

U HKC „Bunjevačko kolo“ počela je s radom Recitatorsko-dramska sekcija. Pozivaju se svi oni koji smatraju da imaju smisla za rad u ovoj sekciji, bez obzira na uzrast (djeca, mladež i stariji) da iskušaju svoje recitatorske i glumačke sposobnosti.

Probe se održavaju utorkom u 19 sati, a vodi ih veteran u ovom poslu gospodin Bela Francišković. Za nove članove je dovoljno da se prijave prije početka probe.

Budući recitatori, glumci i njihovi roditelji detaljnije informacije u vezi sa radom sekcije mogu dobiti na telefon Društva 26-621 od 8 do 12 sati.

(b. i.)

AUROMETAL

Nenad Čanak, predsjednik Lige Socijaldemokrata Vojvodine NASILJE U VOJVODINI NE MOŽE BITI PRIHVATLJIVO

● Neće se dozvoliti povezivanje tzv. Republike Srpske sa Srbijom u državno-pravnom smislu ● Kapitulacija Pala je kapitulacija cele te političke opcije ● Gospodin Holbruk je poslan da jednostavno uceni, naredi i primora zaraćene strane da obustave ratna razaranja

Brzina odvijanja velikog broja 'povijesnih' događaja u protekla dva tjedna nedvojbeno govore o tome da su na pomolu radikalni preokreti na prostoru bivše Jugoslavije. Padom Krajine promijenjen je vojni odnos snaga, a uporaba sile zračnih snaga NATO-a i Snaga za brzo djelovanje (RRF) po vojnim ciljevima bosanskih Srba pokazatelji su odlučnosti međunarodne zajednice glede primoravanja zaraćenih strana za povratak pregovaračkom stolu. To paralelno prati rijetko viđena intenzivna žleteća' diplomacija američkog izaslanika i nosioca mirovne inicijative Richarda Holbrookea i načelno pristajanje svih sukobljenih strana. U svakom slučaju, valjani znakovi da uskoro dolazi početak mira. Istodobno, neopisiva tragedija mnoštva ljudi koja napušta svoje domove na vjetrometini rata. To je ipovod za razgovor s g. Nenadom Čankom, predsjednikom Lige Socijaldemokrata Vojvodine, koji je jedan od rijetkih političara u Srbiji koji od početka krize nije mijenjao svoja stajališta. Događajima pristupa analitički, ne žštedi' niti jednu stranu, oštar i britak na jeziku vrlo je često točno predvideo mnoge političke događaje. U njegovom radnom kabinetu sa slikom Willa Brandta, pokojnog predsjednika Socijaldemokratske partije (SDP) Njemačke, razgovaramo o svemu tomu.

Obzirom na načelno prihvatanje američke mirovne inicijative od svih strana u sukobu na teritoriju bivše Jugoslavije, dijelite li uvjerenje da će mir napokon stići?

N. Č.: Ja mogu da verujem da dolazi prekid pucanja i ubijanja, ali da bi došao mir potrebno je ostvariti još neke uslove. Pre svega, na prostorima bivše Jugoslavije teško da se i može govoriti o tome da je i bilo rata u klasičnom smislu te reči. Jer za rat su potrebne zaraćene strane, a po teoriji rata fon Klauzevica, rat se vodi do totalnog vojničkog poraza neke od zaraćenih strana u sukobu. Znači, dok nema vojničkog poraza ne može da postoji ni mir. Mi godinama živimo u jednom prividu rata koji je potreban nacionalsocijalističkom režimu u Srbiji i fašističkom u Hrvatskoj da sprovede svoje nacionalističke teorije krvi i tla, razmenu stanovništva i teritorija i slične užase. Što se Bosne tiče, u pitanju je i dalje na snazi pogodba oko podele Bosne između Miloševića i Tuđmana. Sumnjam u to da će oni od toga odustati, mada verujem da će sada u strahu, isključivo u strahu od NATO intervencije, prihvatiti prekid pucanja, ubijanja i razaranja. Međutim, to ne može biti dugoročno rešenje. Jedino dugoročno rešenje, jedino smirivanja stanja može doneti kompletna promena političkih odnosa kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj, a na tome se mora još mnogo raditi.

Točan redosljed rješavanja

Imali za taj pothvat zdravih političkih snaga, jesu li vanjske ili unutarnje i koliki je njihov trenutni utjecaj?

N. Č.: Kao što ste videli u ovim najnovijim događanjima kada je, na žalost, posle tri i po godine brutalnog ubijanja i masakriranja Sarajeva, samo za dva sata sve pokrenuto i počelo se sa povlačenjem teškog naoružanja pred pretnjom vojne sile NATO-a. To je samo dokaz da je taj rat bio potpuno veštački i da je mogao biti prekinut još prije par godina samo da se našla nekakva sila koja bi mogla da zapreti u slučaju kršenja ljudskih prava i sličnih stvari. Sada se pojavio NATO. Ne mogu reći da sam sretan što nam se sudbina ove zemlje rešava od spolja. Međutim, činjenica je da to u ovome momentu spašava ljudske živote. Što se tiče unutrašnjih političkih odnosa u Srbiji kao i u Hrvatskoj stvari su vrlo slične. Kao što vidite, desne mili-

tantne stranke gube na poletu i sve se više i više marginalizuju. Verujem da je moguće da vrlo brzo dođe do nekakvih promena koji će biti prvi korak u smirivanju i definitivnom sređivanju odnosa u Srbiji pre svega time što je izvesno da će buduća vlada koja će upravljati Srbijom biti koaliciona. Samim tim će se i odgovornost deliti na više političkih faktora i neće postojati takav brutalan politički teror kakav je Slobodan Milošević sprovodio proteklih sedam godina, a to je već prvi korak da se dobije malo prostora i za neke druge glasove. Onda samo od nas zavisi koliko ćemo tu i takvu situaciju umeti da iskoristimo.

Očito je da je Milošević evoluirao u svojim političkim stajalištima: na svomju početku zagovarao je i sprovodio dosta žmilitantu politiku, a danas je najmoćniji zagovornik mirov-

Nenad Čanak

ne politike u Srbiji. Je li u pitanju njegova iskrenost, ili se pak radi o nekoj vrsti primoravanja od strane međunarodne zajednice?

N. Č.: Nije on nigde evoluirao! On je agresivni neurotik koji se ne bi smirio da mu nije opasno zaprećeno da će se sve ovo loše završiti po njega. Razlozi za njegovo mirotvorno leže pre svega u tome što je on lukav političar i što je shvatio još pre dve godine da će ga dalje insistiranje na ratu dovesti u situaciju da će početi da gubi osvojene teritorije u Hrvatskoj i Bosni. To se, kao što smo i videli, i desilo. Zbog toga on sada očajnički pokušava da stvori nekakav mir da bi bar nešto zadržao od osvojenih teritorija, mada, po svemu što znam, to jednostavno nije moguće. U Hrvatskoj, osim tog tankog pojasa na desnoj strani Dunava više nema teritorija koje kontrolišu Miloševićeve marionete. U Bosni je situacija, kao što znamo, svakog dana sve više i više na štetu Karadžićeve kamarele i, jednostavno, niti će se dozvoliti nekakvo povezivanje te takozvane Republike Srpske sa Srbijom u državno-pravnom smislu, niti će to biti kraj akcija međunarodnih faktora. Koliko ja znam redosljed „rešavanja” tih problema ide sledećim redom: tzv. RSK, RS, Crna Gora, Kosovo, Vojvodina i Sandžak. Možete videti sada do koje mere se podržava međunarodni suverenitet Crne Gore. Najavljena poseta Mila Đukanovića SAD nije slučajna. Ona samo treba da doda krila toj opciji. U slučaju veće samostalnosti Crne Gore režim Slobodana Miloševića će ostati ostrvo na suvom, koje je sa svih strana

okruženo kopnom. U slučaju davanja nekog specijalnog statusa Kosova do koga mora doći kad tad činjenicom da bez političkog rešenja Kosova u smislu davanja višeg subjektiviteta Kosovu i njegovim stanovnicima ne može da se razreši stanje koje tamo traje već decenijama, dolazi i pitanje proglašenja autonomije Vojvodine bez koje se ne može rešiti pre svega ekonomski, pa ako i hoćete i nacionalni položaj ljudi u Vojvodini. Kada kažem nacionalni, mislim na sve nacionalne grupacije u Vojvodini, a prvenstveno na Srbe u Vojvodini iz jednostavnog razloga što Srbi u Vojvodini imaju regionalistički izgrađene interese, pre svega ekonomske, koji se ne mogu zaštititi drugačije nego većom autonomijom Vojvodine. Sa svim tim se menja unutrašnje uređenje Srbije na takav način da prestaje mogućnost da se ponovi ovakav velikosrpski hegemonistički ispad kakva je bila ova avantura Slobodana Miloševića.

Znači može se govoriti o kapitulaciji onih snaga ili ideja koji su doveli do svega ovoga. Ali čudno je ponašanje nekih političkih stranaka centra, pre svih Demokratske stranke, koja insistira na održanju statusa quo!?

N. Č.: Ne mislim da je Demokratska stranka niti bilo koja druga od tih tzv. velikih stranaka bila dovoljno konzistentna, istrajna u svojoj političkoj platformi da bi se mogla označiti kao bilo koji reprezent u rasponu levo-desno. DS je primer najvećih laviranja od leve do desne opcije. Njihovo istrajavanje na toj tehničkoj koaliciji na tom trojnom paktu Šešelji-Đinđić-Koštunica, i vezivanje za sudbinu Pala je u suštini samo pokušaj da se Slobodan Milošević lomi spolja i sa desne pozicije, što naravno on kao vešt političar neće nikada dozvoliti. Kapitulacija Pala je bila praktično kapitulacija cele te političke opcije. Jer šta je drugo ovaj sporazum u kojem Slobodan Milošević pregovara u ime Pala i njegov glas koji odlučuje o sudbini države koja se ne nalazi u sastavu države čiji je on predsednik, pa čak nije ni njen građanin. Time se otkriva jedna sramna pozicija Slobodana Miloševića koji je od samog početka kontrolisao Pale, a ova kapitulacija je kazna za neposlušnost koju su pokazali u proteklih nekoliko godina. Drugim rečima, to što se istrajava na ratnoj opciji trojnog pakta Šešelji-Đinđić-Koštunica je samo pokazatelj da te stranke nemaju šta da ponude mirnim okolnostima sa jedne strane, a sa druge strane su od početka pokušavale da se instaliraju u tim prekodrinskim takozvanim srpskim zemljama da bi negde imali uporište sa koga bi krenuli na osvajanje Beograda. Upravo im se ovom kapitulacijom to uporište izvlači ispod ruku.

Mogućnost utjecaja na sudbinu

Svjedoci smo mutnih igara „velike” politike „velikih” političara koja se odvija daleko od „očiju” običnog građana, a upravo se preko njega prelamaju njezini strašni učinci. Imaju li uopće izlaza za njega?

N. Č.: Naši ljudi su decenijama učeni, na žalost ne samo decenijama nego vekovima, da je politika i, uopšte, ono što je odluka državne vlasti nešto nedodirljivo, nedohvatljivo i nepoznatljivo; da je vlast nešto što dolazi od bogova ili od komiteta, što je u jednom vremenskom periodu bilo isto, i da se na to ne može uticati da treba gledati kako preživati neku novu političku nepogodu. Jel' to sad rat il' nasilni otkup svejedno je. Ova vremena su pokazala da oni koji se zaista brane mogu, ukoliko na tome ustraju, da utiču makar delimično na svoju sudbinu. LSV je jedan od takvih primera. Naravno da se te igre igraju daleko od očiju običnog sveta. Na primer, mene je pre tačno godinu

u jednom razgovoru otpravnik poslova
eričkembasade, Rudolf Perina, obavestio da
Miloševiću dat ultimatum o priznavanju celovi-
i Bosne i Hercegovine i Hrvatske, to jest
ovih, nojevskih granica. Dakle, već je tada
jasna će to kad tad doći na dnevni red, da
o nezobilazno a tek danas gledamo prave
ultatog ultimatum. Drugim rečima, svako
j ko ži da upravlja svojom sudbinom mora
vom i nutku da se uključi i u odlučivanje o
etkivni sudbini sredine kojoj pripada. Nije
na filofema, koja se protura decenijama, da
politika bave samo nečasni ljudi, da je poli-
posaza za probisvet itd. Kada svi normalni i
sobni ignu ruke od politike, onda ona ostaje
milos i nemilost glupima, nesposobnima i
varenima. To je upravo ono što se desilo ovoj
niji i šta se dešava, i ako se ti pametni, sposob-
pošta ne budu ineresovali za svoju sudbinu
da nek se ne čude rezultatima koji će im ovi
gi obbediti. I, naravno, neka se ne čude
ritima a koji će im ovi to obezbeđivati.

**Vojvoda je ponovno prihvatila najveći dio
beglica. Krije li se u tome nekakva namjera
mjena etničkog sastava stanovništva kako
ci gove ili je u pitanju nešto drugo?**

N. Č.: Prvo, jasno je da niko ko je prinuđen
napuš svoju kuću i da bude beglica, jer to
čno ljudi ne rade nego to hoće zato što su
erani. eće da sebe stavlja u nove probleme
im je problema u životu dosta. Ne treba zabo-
iti da Vojvodina, uz Sloveniju i Hrvatsku,
a najrazvijeniji deo SFRJ, da je u ovoj federa-
Srbije Crnn Gore, ona definitivno najrazviji
depa najbolje rešenim infrastrukturnim
omuranim pitanjima. Zašto bi se sad čovek
vljao situaciju da ide na Kosovo, za koje je
uo da budućnosti mora biti poprište nekak-
političkih nesporazuma? Zašto bi sebi dozvo-
da ide Crnu Goru koja je infrastkuralno i
nosm veoma slaba? Zašto ne bi došao u
vodin gde ima sve te elementarne pogodno-
Priča izmeni etničkog sastava stanovništva
otpun pogrešno postavljanje stvari jer ja niti
avatan niti sam prihvatao podelu građana
vodina po etničkoj osnovi. Kome god da se
u u ovom trenutku da je dobro za njega
lačen tih podela sasvim sigurno je to, dugo-
no gledano, njegov kraj i krah. Najbolji pri-
za to filozofema Andraša Agoštona, koju
n godinama povlačio kroz politički život, a to
a Mađari u Vojvodini treba da dobiju sve ono
su sti dobili u Hrvatskoj. Povodom ovih
novijih događanja u kninskoj Krajini javno
uputno pitanje: da li gospodin Agošton još
k misli Mađari u Vojvodini treba da dobiju
što sturbi dobili u Hrvatskoj, a to je masovni
gon, da li misli gospodin Agošton da ima
vo da uduje Mađare u Vojvodini na masov-
rogove vezujući njihovu sudbinu za sudbinu
ge etničke grupe u drugoj državi. Dakle, to je
buno ozbiljno i štetno. Sa druge strane, ja
važem a su beglice u Vojvodini velik teret
ore sv a ekonomski. Ali moram da primetim
što drugo što je oznaka slabe državne politike
publik Srbije. Naime, njeno je rukovodstvo,
est nacionalistički režim Slobodana
ošević, velikim pričama zaludelo te ljude
su pnegli. Vojvodina je od 1992. godine
iski meljavana izbeglicama jer su tada svi
mađim za Slobodana Miloševića. Od
1000 beglica u periodu 1991-92. godine u
vodini je stiglo 350.000, dok je otišlo oko
1000 građana Vojvodine svih nacionalnosti iz
različni razloga, ali većinom pod pritiskom:
od radikalizacije, da li zbog fizičkog maltre-
naja, ka što je bilo slučaja u Sremu... Sada te
gllice su glasači Slobodana Miloševića jer
ptužu za izdaju. Samim tim on se prema
a pošla kao prema nekome ko ovde nije
o doo. Ja ne mislim da je u Vojvodini
avno tuštinsko pitanje niti etnička raspode-
pliko g etniciteta ima, niti je pitanje koliko
o ima imigranata. Moram da podsetim da
ajveo imigracija u Vojvodinu trajala od

početka sedamdesetih do sredine osamdesetih
godina i ti ljudi su se mahom časno držali u svim
ovim događanjima iz osnovnog razloga što su
živeći i radeći u toj sredini naučili da cene ne
samo svoje susede nego i tu sredinu i da se zalažu
za nju. Ja se imigranata u Vojvodini ne bojim, jer
ako bi smo hteli da ona bude Holandija i da ima
isti broj stanovnika kao Holandija, onda Vojvo-
dini fali još osam miliona ljudi. A ne treba zabo-
raviti da Vojvodina ima više plodne zemlje od
svih zemalja Beneluksa zajedno. Gde je dakle
problem? Nije pitanje broja izbeglica, nego šta
sa njima? To žšta sa njima' jeste da oni moraju,
naravno koji žele da ostanu, da postanu ravno-
pravni građani, ne ni povlašćeni ni podređeni, da
dele sudbinu onih koji se pre njih bili tu u eko-
nomskom i u svakom drugom smislu; da nasilje,
bilo sa koje strane dolazilo, u Vojvodini ne mo'e
biti prihvatljivo, ne mo'e bilo ko da proteruje
ljude iz Vojvodine. Moram takođe da podsetim
da je puno ljudi, koji su 1945-47. godine došli u
Vojvodinu, kasnije postalo najvećim zagovorni-
cima autonomije Vojvodine. Ali, s druge strane,
bilo ko da pokuša da implementira nasilnički,
siledžijski način u odnosu prema ljudima, taj
mora biti odstranjen i to najefikasnije moguće.

Fotografija je najefikasnije oružje

**Ali ima primjera da se oni neproporcional-
no postavljaju na upravno-rukovodna mjesta.
Nedavno je Jozsef Kazsa, gradonačelnik Subo-
tice, rekao na jednoj tribini da u Subotici ima
više direktora izbeglica od domaćih Mađara i
Hrvata. Složit ćete se da to izaziva stanovitu
neravnopravnost.**

N. Č.: Naravno. Ali zašto niko ne vodi računa
o tome da to nije specifično samo za Suboticu, to
nije specifično čak ni za Vojvodinu. Najnoviji
primer za to je kragujevački nezavisni list „Sve-
tlost”, jedan od retkih koji je sve ovo vreme uspeo
da ostane nezavisan u Šumadiji, gde je pre par
dana uvedena prinudna uprava. Ta nova uprava
se navodno zalaže za pravljenje jednog žpravog
srpskog i šumadijskog lista, a sa druge strane su
direktor i zamenik glavnog i odgovornog uredni-
ka rođeni u Crnoj Gori, dok je zamenik urednika
iz opštine Rudo u Bosni i Hercegovini, a svi oni
u Šumadiji žive od skora. Dakle, nije samo prob-
lem Vojvodine da se autentični živalj bez obzira
na naciju izbegava. To je slučaj svud. Pogledajmo
Kosovo pogledajmo Sandžak, ili pogledajmo
Beograd pa da vidimo koliko je Beograđana u
nekim koordinatama institucionalne vlasti. To
nije slučajno. To je proizvod režima Slobodana
Miloševića, jer on, namećući ljude iz drugih sre-
dina koji nemaju uporišta u sredini gde vladaju,
njih daleko čvršće vezuje za sebe, što je daleko
lakše nego sa ljudima koji su iz tih sredina. Dakle,
ja se slažem sa onim što je rekao g. Kasza, ali se
ne slažem sa tim da se to može vezati samo za
Suboticu, nego se to mora shvatiti kao opšti
trend režima Slobodana Miloševića, a sa svima
onima, ne samo u Vojvodini nego i u Sandžaku,
Šumadiji... treba napraviti zajednički front protiv
takvog režima. Tada bismo mogli daleko više da
učinimo.

**Na žalost bilo je i primjera nasilnog protje-
rivanja domaćeg stanovništva, osobito Hrvata
u Srijemu i jugozapadnoj Bačkoj. U većini
slučajeva njima su 'odmagali' domaći pripad-
nici nekih militantnih političkih stranaka.
Vaša je stranka jedna od rijetkih koja je napra-
vila i program zaštite. O čemu se radi?**

N. Č.: Pre svega, to 'militantne političke
stranke' se odnosi na Srpsku radikalnu stranku i
druge policijske sluge kojih ima dosta u posled-
nje vreme u ovoj zemlji. Mi smo razvili konkretan
program kako pomoći ljudima na sledeći način.
Organizovali smo 24-satovno dežurstvo u pro-
storijama LSV, napravili smo letak koji je bio
poslat našim kanalima do ljudi koji mogu biti
ugroženi u kojemu smo naveli redosled poteza
koji treba da povuku u slučaju da su ugroženi. Ni
u jednom od tih poteza se ne spominje nasilje. Mi
znamo iz naše dugogodišnje borbe sa fašistima

da se oni najviše boje dokumenata. Jedna foto-
grafija vredi više od čitave armije. Sa jednom
fotografijom koja će svedočiti o nasilju, naročito
o tome ko je to učinio, dobija se situacija u kojoj
se može mnogo toga i dugoročno uraditi. 25.
aprila 1992. godine mi smo bili napadnuti na
našem skupu u Somboru od strane 30 pripadnika
neke paravojne jedinice koja se zvala „Vukašin
Šoškoćanin” i koji su naš skup razbili, a nama su
pretili bukvalnom fizičkom likvidacijom pošto su
bili naoružani automatskim puškama i ručnim
bombama. Ima li smo sreću da taj događaj bude
fotografisan, a te fotografije su bile krunski dokaz
da u Srbiji postoje paravojne formacije, mada je
u to vreme Slobodan Milošević izričito tvrdio da
to nije tačno. Od tada nismo imali incidenata tog
tipa na našim tribinama. Hoću da ka'em samo
jednim takvim pristupom stvari se mogu dogo-
ročno rešavati. Jer, kao i svaki siledžija i ovaj
režim krije svoje lice. To je bio jedan od naših
saveta. Koliko god to izgledalo ljudima nedovolj-
no efikasno verujte mi da je to najefikasnije
oružje. Sa druge strane, mi smo u Novom Sadu
organizovali Centar za vojvodanske izbeglice gde
su ljudi mogli da budu smešteni na rok koji im je
trebao da se ne bi izlagali maltretiranjima od tih
militantnih grupa.

Znadete li nešto o uspehu te akcije?

N. Č.: To je vrlo teško reći. Mi smo organizo-
vali niz grupa po celoj Vojvodini koje su bile u
stanju pripravnosti dve nedelje i čije su telefone
ljudi imali. Podatke je vrlo teško imati. Kako se
može znati da je neki zločin sprečen? Međutim,
indikativno je da oni koji su otišli u tih nekoliko
dana, kada su se vraćali da srede neke proced-
duralne svari, pričali su svojim susedima da su,
kada su stigli u Hrvatsku, u sabirni centar u Donji
Miholjac, imali utisak da je unapred bilo sve jako
dobro pripremljeno i da su ih očekivali, što je još
jedna potvrda da je opet bilo u pitanju dogovor i
plan o preseljenju stanovništva koji nije na svu
sreću uspeo u nekoj većoj meri.

Je li sve to pratio 'blagoslov' međunarodne zajednice?

N. Č.: Ne. Ne verujem da je u pitanju bio
blagoslov međunarodne zajednice iz jednostavnog
razloga što je ovo što se desilo u Krajini bilo
potpuno neočekivano za sve međunarodne fak-
tore. To znam pouzdano.

Koji je njihov pravi interes?

N. Č.: Osnovni je da se moraju poštivati neki
elementarni principi na kojima ona počiva. Je-
dan je nepovredivost granica i zabrana njenog
nasilnog menjanja. Sa druge strane, da bi se raz-
umeli potezi međunarodne zajednice mora se
razumeti logika njenog funkcionisanja. Zbog
čega je sada, recimo, intenzivirana američka mi-
rovna inicijativa nala' enja rešenja na prostorima
Bosne, ali i grčko-makedonskog spora. Razlog je
sledeći. Oktobra ove godine počinje predsed-
nička predizborna kampanja u SAD, što znači da
predsednik Bil Klinton mora da počne da ob-
jašnjava rezultate svoje politike u protekle tri
godine. Da bi mogao nešto da kaže o situaciji na
Balkanu, koja je veoma značajna za SAD zbog
jake medijske podrške, on mora da se vrati na
obećanja koja je dao u izbornoj kampanji 1992.
Jedno od tih obećanja je bilo odlučnije posta-
vljanje SAD u ratu u Bosni. Sada kad počinje
izborna kampanja on mora brzo da napravi neki
rezultat koji bi mogao da upotrebi u izbornoj kam-
panji. Zbog toga je poslao gospodina Holbruka
da jednostavno uceni, naredi i primora zaraćenje
strane da obustave ratna razaranja barem dok
izbori na produ.

Koja su to sredstva prinude ili ucjene koja se pominju prilikom susreta pregovarača?

N. Č.: Uglavnom se prilikom takvih stvari
preti vojnom inervencijom, međunarodnom izo-
lacijom, kao i podržavanjem pojedinih drugih
političkih opcija koje mogu da ugroze vlast onoga
na koga se vrši pritisak.

Tomislav Žigmanov

SUBOTICA TO ZASLUŽUJE

Nastavak sa 1. stranice.

Obraćajući se prva nazočnima dopredsjednica Stanka Kujundžić je između ostalog rekla: „Drago mi je da je 1. rujna postao praznik općine Subotica, jer on ima osobito značenje, ne samo u povijesti ovoga grada, koji je sa tim datumom počeo primjenjivati svoju slobodu na pravi način, šireći se i razvijajući u jedan pravi srednjeeuropski grad prikladan za urbani život građana.

Subotičani su uvijek imali točno određeni cilj onoga što žele, a to su i ostvarili u suživotu, toleranciji i dobrim međuljudskim odnosima.

Naša lokalna samouprava, koja u ovim teškim i mukotrpnim vremenima, vodi računa o ovom gradu i njenim sugrađanima uložila je zaista puno truda i rada, radi održavanja civilizacijskih tekovina, koji ovaj grad i naši sugrađani vijekovima izgrađuju i unapređuju.“ Svoje izlaganje nastavila je o sadržaju rada lokalne samouprave u proteklom periodu, zaključujući: „Naše zajedništvo, u svim ovim djelatnostima, očuvalo je ovu sredinu kao oazu mira građana, koji znaju cijeniti i živjeti u suživotu sa drugima, pa smo tako mi, svi skupa, pobijedili ovdje i sada što će nadam se biti i u budućnosti.“

Dopredsjednik Ilija Šujica, svojim govorom skrenuo je pozornost na potrebu angažiranja svakog sugrađanina, u okviru svojih mogućnosti, da grad sačuva od mogućih zlih vjetrova. Govor je počeo u pomalo ispovjednom tonu: „Prošle godine nisam govorio na ovoj svečanosti jer su mnogi smatrali da Dan grada nije prihvaćen konsenzusom svih građana i stranaka nego samo jednog broja. Ove godine, međutim, smatram da je moja dužnost da se i ja oglasim. Razlog je prost: ponovo su pojačane centrifugalne tenzije na lokalnom i širem planu, situacija je osjetljiva s obzirom na novi talas izbeglica. A u takvoj situaciji, barem ja tako mislim, svaki čovek kojem je stalo do mira i do zajedničkog života, treba da učini što je u njegovoj moći da ovako izmešani

kakvi već jesmo, nastavimo da živimo u miru i toleranciji. Skromni prilog je i ovo moje današnje istupanje na svečanoj sednici“. Da, bi nastavio: „Za mene su Subotičani – svi. I oni čiji su se preci ovde doselili pre nekoliko vekova, i oni koji su rođeni ovde, i oni koji su došli zbog školovanja ili tražeći zaposlenje. Ali Subotičani su za mene – i oni koji su doselili u poslednjih nekoliko godina, pa i ovi iz poslednjeg izbegličkog talasa. S druge strane, takođe je veoma važno da naši novi sugrađani shvate nas, da shvate i prihvate šarenilo običaja, jezika, kultura koje ovde postoji. Mi smo vekovima živeli izmešano i nameravamo da tako živimo i dalje. Neki od izbeglica su došli iz gradova, neki iz sela, ali nezavisno od toga, Subotica je i njihov grad“.

Uzimajući riječ, gradonačelnik je nastavio: „Razvijajući sve neophodne kulturne, zdravstvene, socijalne, komunalne i druge aktivnosti, naša je opština očuvala tradiciju dobrog domaćina sredine u kojoj su svi ljudi dobre volje dobrodošli i rado viđeni, koji žele doprineti boljoj sutrašnjici.

Zbivanja oko nas su nažalost, u mnogome otežala uslove našeg življenja i Subotica je po prvi put morala reći kako nije u mogućnosti izići u susret svima, koji su došli kod nas i to ne iz razloga što smo nehumani, nego što nismo u stanju podneti teret koji proizilazi iz neravnopravnog opterećenja ovoga grada. Zato zahtevamo da svi prevareni i unesrećeni ljudi budu briga čitave republike“. Svoje izlaganje gradonačelnik je završio, navodeći sva značajna dostignuća koje je grad u proteklu godinu postigao.

Na kraju recimo: zamijećeno je da mnogi zvaničnici i općinski zastupnici nisu bili na svečanoj skupštini. Dakako to je njihovo demokratsko, pravo, odnosno, prije njihovo poimanje demokracije, i viđenje ovoga grada kao bi ga eventualno oni željeli vidjeti.

K. S.

47. MEĐUNARODNA TRKA KROZ JUGOSLAVIJU OD SUBOTICE DO BARA

Ovogodišnja međunarodna biciklistička trka kroz Jugoslaviju po četvrti put startuje iz subotice. Star je ispred prodavnice cipela DA-UGO 9. rujna u 17 sati.

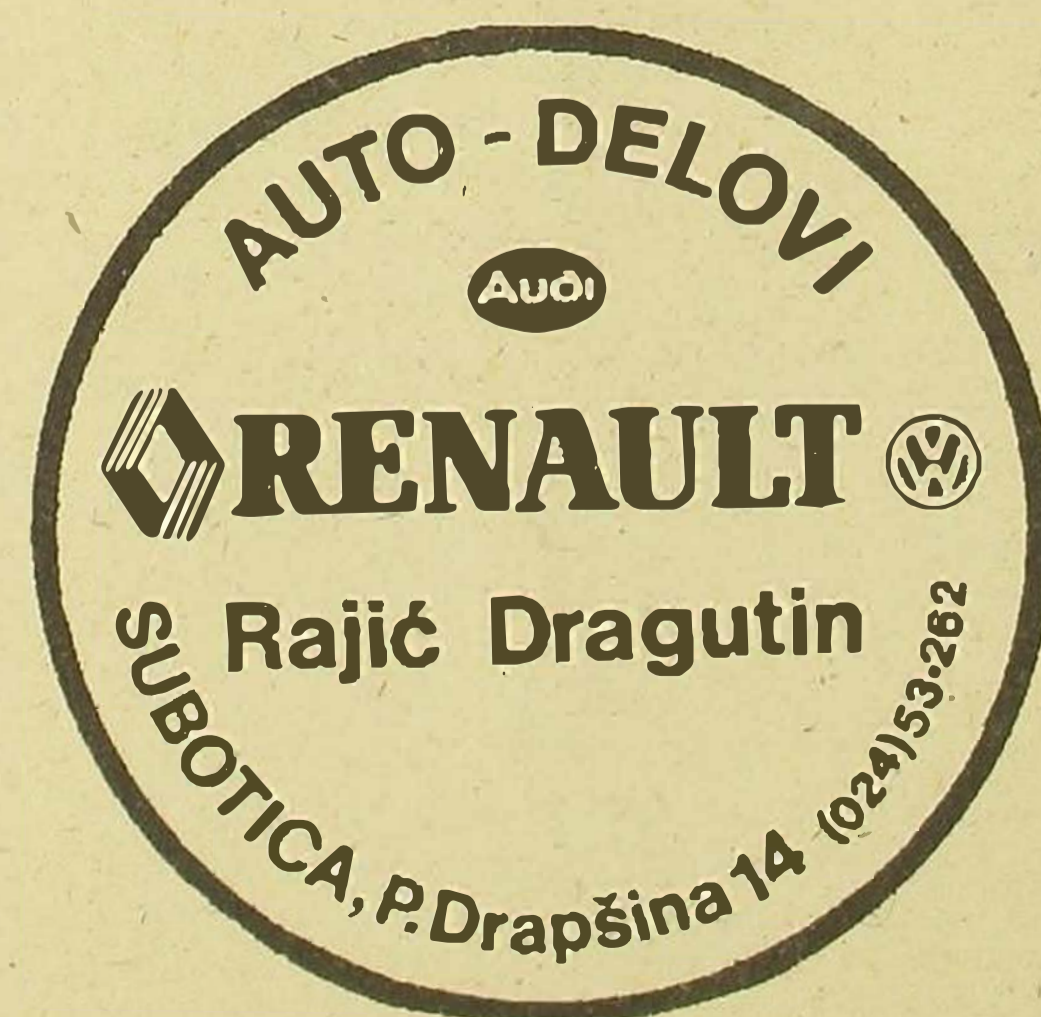
Trka se vozi u 8 etapa sa prologom. Učestvuje 13 nacionalnih ekipa iz: Njemačke, Francuske, Bugarske, Slovačke, Mađarske, Belorusije, Slovenije, Italije, Rusije, Poljske i tri selekcije Jugoslavije A, B i ekipa mladih.

Prolog trke nosi naziv Lajoša Vermeša, i grad na taj način obilježava jubilarnu godišnjicu rođenja ovog velikog sporta. Prolog se vozi na hronometar, start i cilj je ispred prodavnice cipela DA-UGO. Mjesto je odabrano što je gospodin Da Ugo, koji preminuo ove godine, bio jedan od sponzora biciklističkog kluba Spartak. Pobjednik prologa na poklon dobiva biciklu dar Subotičke tvornice bicikla Partizan.

Prva etapa staruje u nedelju u 13. sati takode sa istoga mjesta, a cilj je na Terazijama u Beogradu.

Subotici je pripala čast da početvrti put bude domaćin trke kroz Jugoslaviju. Prvi put to je bilo daleke 1960. god, zatim 1961. god te 1975. i sada.

(b. b.)

Servis bode tehnike **FREON** ❄️❄️❄️
024 52 918
ul. Gabrić Grgo
Nikola Kujundžić 70
stan. Pazarička 11 (22 455)
Subotica

Priče o gradu 1779. – godina početka razvoja grada.

Nakon dugogodišnjih pregovaranja Subotičani su konačno dočekali 1. septembar 1779. godine, kada je carica Marija Terezija proglasila Suboticu slobodnim kraljevskim gradom. Tako je, posle Sombora i Novog Sada, još jedan vojvodanski grad postao „kolektivni plemić“, tj. mogao je delegirati dva člana u Ugarski staleški parlament, kao pripadnik četvrtog staleža (ostala tri su: visoko plemstvo, sitno plemstvo i sveštenstvo).

Carica je, zapravo, prodala to pravo Subotičanima za zlatne forinte, na više rata, uz kamatu. Istini za, volju Subotica nikad nije uplatila celu sumu u carsku riznicu, ali zato je „darovala“ Carici 100 opremljenih ratnih konja, koji su joj bili preko potrebni u ratovima sa Prusima i Francuzima. Bilo kako bilo, bez obzira na krivo tu, mačenje ovog datuma, određenih „demokratskih i miroljubljivih“ partija u gradu, taj čin je označio najveću moguću slobodu za stanovnike grada, da svoj život urede kako to njima odgovara. Ovako visok stepen samouprave i mogućnosti razvoja grad nikad više nije imao, naročito ne posle priključenja kraljevini SHS, ali ni u „prethodnoj“ Jugoslaviji. To su nepobitne činjenice.

Ono, čime se danas, pred strancima dičimo u Subotici, izgrađeno je u periodu između 1779. i 1918. godine. Time ne želim da kažem da u pojedinim liberalnijim periodima nije ništa radeno u gradu, ali se to svodilo na spašavanje onoga što se spasiti može od daljnog propadanja, ili da se uradi ono najnužnije da grad uopšte može da živi. Tu mislim pre svega na izgradnju novih industrijskih kapaciteta. Naselja tipa „Tokio“ ili „Prozivka“ uopšte ne smatram uspešnim potezima u gradogradnji. Naprotiv, bolje bi bilo da ih nema.

Jedna od glavnih „zamerki“ ovom datumu bila je da je to bio početak progona pravoslavnog stanovništva (Srba) iz grada. To je prva manipulacija sa ovim datumom. Istina je da je velika većina pravoslavnog življa morala da napusti „subotički šanac“, ali četrdeset godina ranije, kada je u Vojvodini vršeno razvojničenje vojnih naselja. Većina Srba nije prihvatilo tzv. civilni status; tj. hteli su i dalje da budu vojnici. Kao takvi nisu mogli da ostanu u gradu. Istina je da je austrijski dvor forsirao katoličanstvo, ali to je doba kontra-reformacije, kada se vršilo i nasilno pokatoličenje „jeretika“, pre svega Mađara, tako da su im rušene crkve, ubijani popovi koji su bili pripadnici reformatske crkve.

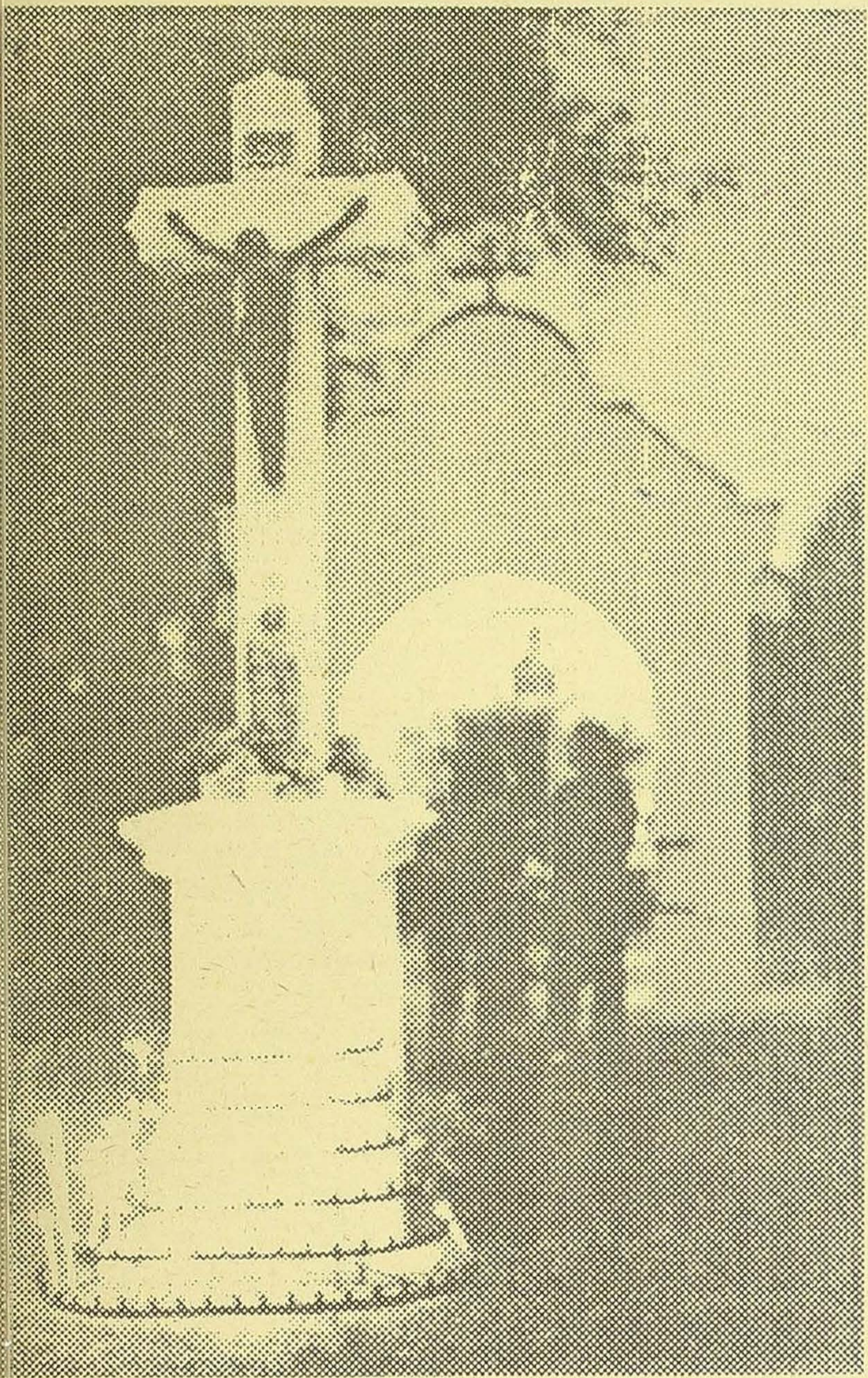
Srbi su u ovoj priči „bolje“ prošli: mogli su da zadrže veru i privilegije, ali su se morali iseliti iz grada. Normalno da je takva politika pokušala da otežava ili onemogućuje doseljavanje nekatoličkog življa u grad, ne samo pravoslavaca, nego i protestanata i Jevreja. Istovremeno, i deo subotičkih plemića morao je da napusti grad zato što nisu hteli da kao svi građani plaćaju porez (tada su plemići bili oslobođeni plaćanja poreza, izuzev u slobodnim kraljevskim gradovima). Uvređeni plemići su se iselili u Miletić, koji se od tog doba zvao Nemes Miletity, tj. Plemićki Miletić, koji su naziv Bunjevci preimenovali u Lemeš Miletić.

Uprkos ovim nedaćama i ograničavajućim propisima grad je krenuo u privredni i urbani razvoj, a Srbi, protestaniti, Jevreji i ostali, pre svega zanatlije, ubrzo su počeli da se doseljavaju u grad. Prema tome, pravi datum za proslavu rođendana grada je upravo 1. septembar 1779. godine.

U nastavku započete priče, malo ćemo bolje osvetliti procese koji su prethodili ovom događaju, i malo podrobnije osvetliti značaj statusa slobodnog kraljevskog grada.

Szabó Zsombor, arhitekta

POETIKA SVIJETLA

U subotu, 26. kolovoza, na Bunariću je održana sveta misa služba svjetlu i procesija sa svijećama.

Tio, kroz molitvu, uz pomoć svjetla, i milosrdnost Gospođi su dodirnuli sami sebe.

SVONA PONOVO ZVONE

PROBLEMI I DA I NE

Početak nove školske godine u Subotici odjekuje razmjerno spremno što ne znači da problema nema. No, uz dobru volju i angažovanje odgovornih oni se dadu prebroditi. Najveću nevolju, kako učenicima tako roditeljima trenutačno predstavlja, na početku apsurdna glupa situacija, učenika izvanodjeljenja subotičke Medicinske škole u Senti. Naime, matična škola iz Subotice raspisala je natječaj za 30 učenika na nadležnom i za 30 učenika na srpskom jeziku u svoje istureno odjeljenje u Senti. Oba odjeljenja su popunjena, no nastalu situaciju stvara, da je od 30 primljenih kandidata srpskom odjeljenju čak 26 iz Subotice.

U konačnici da će učenici svakodnevno moći putovati, kompletno odjeljenje, iz mjesta gdje im je matična škola u njeno istureno odjeljenje. Zar ne bi bilo jednostavnije, i sa etičke točke opravdanije, da se djeca odvedu u mjestu svog boravka kako se to čini u cijelom svijetu. Nemoguće je da u gradu ne može naći jedna prostorija za odjeljenje medicinare, i da se normalno odvijaju u odgojno-obrazovni proces. Pitanje je da li školujemo konduktore ili buduće medicinare. Potrebno je samo malo dobre volje odgovornih s obzirom da je presedan

već napravljen. Bez namjere da poredimo, ali u Senti je ove godine u tamošnju Gimnaziju primljeno, odnosno položilo prijemni ispit oko 25 Subotičana. Toj djeci, sa razlogom, otvoreno je novo odjeljenje u subotičkoj Gimnaziji, oni su lišeni na taj način muka svakodnevnog mučnog putovanja i dodatnih, ne malih troškova. Sa kojim razlogom ili povodom praviti razliku među djecom? Nadamo se da će se ipak problem riješiti na najbolji način.

Što se tiče djece izbjeglica, većih problema oko njihovog daljeg školovanja, odnosno upisa i prijema u škole nema. U gradu ima 168 izbjeglica, za upis u srednje škole na III. i IV. stupanj stručnosti. Djeca su anketirana, no njihovim željama se neće moći u potpunosti udovoljiti s obzirom da se većina izjasnila za Ekonomsku školu i Gimnaziju. Primjerice, samo se jedan kandidat javio da svoje školovanje nastavi u Građevinskoj školi. Na trećem stupnju vjerojatno će biti potrebno otvoriti nova odjeljenja. Problem se javlja na trećem stupnju i kod zanimanja frizera (uzgred, za ovo zanimanje postoje četiri odjeljenja), jer su odjeljenja dislocirana, pa općina treba osigurati prostor za njih. Ozbiljna poteškoća vjerojatno će se javiti tijekom školske godine i na razini odjeljenja s obzirom da u nekim ima i preko 36 učenika.

DRUGO PROŠTENJE

Na Hrvatskom Majuru, ove godine po drugi puta, nakon obnovljenog gabrićevog križa, odžano je proštenje i služena sveta misa. Pred oko 300 vjernika misu je služio vlč Lazo Novaković.

Nakon mise, kao i na svakom proštenju, bilo je i zabave. Po prvi puta u povijesti Hrvatskog Majura, održana je nogometna utakmica između ženskih ekipa članica HKC „Bunjevačko kolo”. U regularnom toku rezultat je bio neodlučen – 3 : 3. Nakon izvođenja jedanasteraca rezultat je bio, čut će se.

Š. B.

Gradska kavana

Ovih je dana između Izvršnog vijeća SO Subotice i firme „Pan-trade” potipisan ugovor da se enterijer ispod Gradske kuće, dio prostora Agros-centra, preuredi u Gradsku kavanu.

Gradska kavana bila je svojedobno najelitnije mjesto u Subotici. Sa kristalnim lusterima, srebrnim „escajgom”, „šlifovanim” zrcalima, ložama, bilijard kutom, bogatim izborom tiska, te s velekonobarskom uslugom dragocjenom opremom i reprezentativnom baštom. Bila je to kavana europske razine i ugleda. Stjecište kulturnog i poslovnog svijeta iz ovoga dijela Europe.

Gradska kavana je ukinuta (o sudbini cjelokupne inventure ništa se ne zna niti će se znati – bilo je i onda raznih ristića) nakon Drugog svjetskog rata, a sa njom i tako „omržena” i izvikana građanska klasa. Za njih su sve to bili malograđani, ruglo društva. Danas je to stjecište nove klase, izgubljenih ljudi i u selu i u gradu.

Pozdravljamo odluku grada i nadamo se da će se investitor, u okviru svojih mogućnosti, držati prvobitnog izgleda kavane i tako gradu vratiti prijeko potreban ambijent.

Pitamo se samo hoćemo li tako lako doći i do nove građanske klase.

r. b.

IZLOŽBA SLIKA I CRTEŽA

U povodu 25. obljetnice HKC „Bunjevačko kolo” u vestibulu Gradske kuće bit će postavljena memorijalna izložba slika i crteža istaknutog subotičkog majstora kičice Gustike Matkovića.

Otvorenje izložbe zakazano je 15. rujna u 18 sati

r.

Općina se obvezala da svim školama do kraja kalendarske godine isplati sredstva za tekuća investicijska održavanja dok je pitanje daljnjih investicija otvoreno, budući da resorno ministarstvo i pored obećanja do danas nije uplatilo ni dinara, a općina je ušla u investicije i za fiskalnu salu u Hajdukovu izdvojila 400.000 dinara a 60.000 dinara za proširenje prostora u Ekonomskoj školi.

M. S.

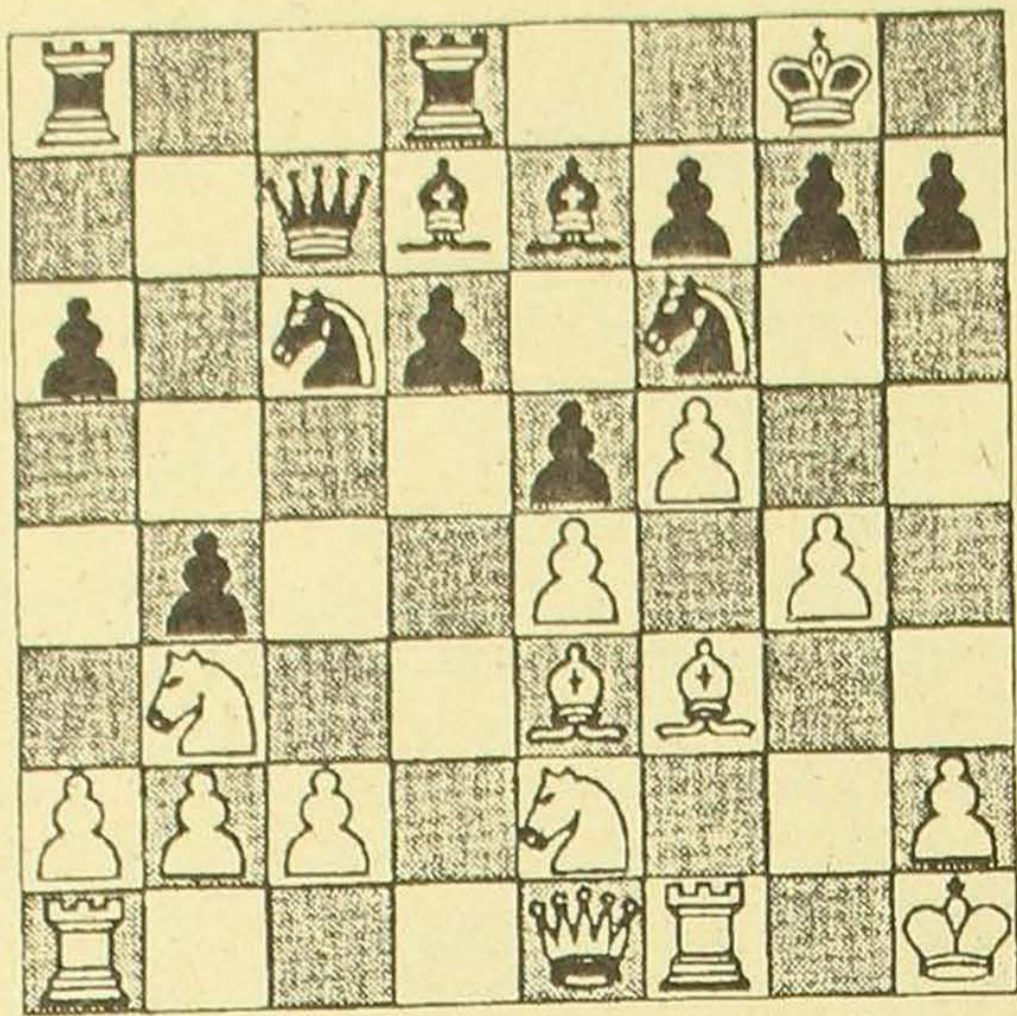
Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadžorđev put 1
telefon: (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”) telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

PRENEŠENO IZ „NEZAVISNOG“

(Nije da se bojimo, ali...)

Živo nas zanima kako će ovaj rebus riješiti dopisnik „Večernjih novosti“ M. Mitić. Nije valjda da će napisati i širu jugoslavesku javnost upoznati: „U Subotici ponovo šahovnica“.

Nisam li vam rekao, što sam vam pisao, a vi ništa.

(DOBAR) TEK

Možda je predsjednik Hrvatske i crtao mape po kojekakvim servijetama i jelovnicima, no za razliku od predsjednika Srbije, on to ipak nije radio na koži svog naroda. Razlika nije mala.

KAVEZ

Da nema Vuka, ćutio bih se kao kurjak u kavezu.

Gore, dolje, dolje, gore.

VIŠA MATEMATIKA

Da je tri manje tri jednako sedam, može se ustanoviti samo preko espees algoritma.

Iz starog tiska

Kako to da pod diktaturom nigdi nama opozicije? ODGOVOR:

Došao ljudožder u Africi kod misionara i traži, da ga ovaj pokrsti.

Može, - reče mu misionar, - ali, pre nego što se pokrstiš, idi pa se izmiri sa svim tvojim neprijateljima.

Kako vratiti stari ugled fudbala u Subotici

U prethodna tri nastavka pisali smo uglavnom o fudbalu u Subotici u periodu 1945-65. godine, tj. u vreme amaterskog i poluprofesionalnog odnosa.

Period od 1960-70. godine je vreme stagnacije u Subotičkom fudbalu, tavorenja „Spartaka“ u II saveznoj ligi i „staus cvo“ u ostalim klubovima u Subotici.

Da bez dobrih i ambicioznih stručnih kadrova nema ni dobrog fudbala, pokazalo se 1970-71. godine kad na kormilo „Spartaka“ dolaze trener Dušan Drašković i neponovljivi optimista Toza Mirolović. Oni daju novi savremeniji ton fudbalskoj igri, počinje selektivni rad sa mladim generacijama i gle čuda „Spartak“ nakon 14 godina 1972. godine ponovo ulazi u I ligu.

Nažalost „igrali su samo jedno leto“ - ali je zato stvorena poslednja sjajna generacija mladih igrača, koji će posle kraćeg staža u „Spartaku“ igrati u mnogim klubovima I lige. Bila je to generacija Budinčevića, Šujice, Ljiljka, Mandića, Perduva, Bošnjaka, Petrkas i ostalih. Neki od njih igrali su za Olimpijsku reprezentaciju, a neki i za „A“ selekciju Jugoslavije. Koliko je ta generacija bila sjajna govori i podatak da su neki igrali i za timove koji su bili prvaci Jugoslavije - Budinčević i Bošnjak!

Imao je „Spartak“, a i Subotica još nekoliko vanserijskih igrača i kasnije, ali nikada više kompletnu sjajnu generaciju.

Nažalost počelo je da prevladava mišljenje da je jeftinije kupovati „gotove“ igrače nego stvarati sopstveni podmladak. Za kupovinu istinskih fudbalskih „zvezda“ „Spartak“ jednostavno nikada nije imao dovoljno para. Uglavnom su dovođeni „isluženi“ ili igrači sumnjivog ili neproverenog kvaliteta. Od svega toga najveću korist imali su kvazi menadžeri (čitaj: „mešetari-lešinari“), a najveću štetu „Spartak“ i fudbal u Subotici. Kolaps „Spartaka“ trajao je više godina da bi se konačno završio u Bačkom Jarku - u poznatom „baražu“.

-Ja nemam ni jednog, - odvrati ljudožder.

-Kako je to moguće? -

Upitaće začudeni misionar.

- Sve sam ih pojiio, - odvrati ravnodušni ljudožder.

„Bunjevačko žuckalolo“ 3. veljače 1940.)

Poslednjih dana, početkom nove sezone počelo se forsirati mlade igrače što je svakako pohvalu, samo ostaje pitanje da li je to mnogo ranije i da li sada nije malo kasno?

U želji da se na neki način pomogne rešavanju krize u Subotičkom fudbalu, u zadnje vreme počeli su dopisnici „Subotičkih sportskih novina“, a posebno poznati sportski novinar gođin Milenko Brustuylov u „Subotičkim novinama“ da obražuju ovu temu, a što je i naša želja - kako vratiti stari ugled fudbala u Subotici.

Naše mišljenje, da izlaz krize vidimo u sledećem:

1. Prvenstveno grad Subotica MORA da izjasni kakav fudbal i po kojoj CENI želi u graditi.

2. Rešiti TRAJNO finansiranje kluba, iz stvarnih izvora, putem SPONZORA a ne VLASNIKA i „malih bogova“

3. Stvoriti tim mladih, ambicioznih igrača, STRUČNJAKA i napraviti dugogodišnji plan razvoja fudbala u Subotici.

4. Opredeliti se ISKLJUČIVO na mlade igrače sa ovog područja, stvaranjem fudbalske škole i upornim i sistematskim radom.

5. Svake 2-3 godine nekog od „vanserijskih“ igrača prodati, a novac uložiti ponovo u omladinske škole i stvaranje novih kadrova.

6. Vratiti publiku na stadion - igranjem dobrog, prepoznatljivog i kvalitetnog fudbala.

7. Dozvoliti razvoj i drugih klubova u gradu kako bi kroz konkurenciju došli do određenog kvaliteta.

8. Isključiti iz kluba i oko njega „dušebrižnike“, „mešetare“ i „spasioce“ Spartaka.

9. I na kraju da igraču koji bude obukao klub „Spartaka“ MORA da bude ČAST I PONOS. Ako je to uspeo, a ne kao dosadašnji „fudbalski analfabet“ smatraju sebe „zvezdama“ i „spasiocima“ „Spartaka“!

Na kraju, ovim našim predlozima ne smatramo da smo dali idealno rešenje nego prosto nadamo se da je to mišljenje i želja većine ljubitelja fudbala „Spartaka“ i da svi zajedno imaju iskrenu i dobru nameru da se nešto bitnije kvalitetnije promeni u Subotičkom fudbalu. Subotica to svojom tradicijom i zaslužuje.

Andelko Nikolić

Bunjevačke narodne pripovetke

NAJVIRNIJI U KUĆI

Jedan siroma' čovik siče drva u šumi, a kralj lovi kurjakove i druge zviri.

Metio pušku na rame pa tako ide, a kurjak se uputio za njim. Ovaj siromak vidi šta se sprema, pa će iz šume:

- Svitla kruno kralju, pazite, kurjak će vas!

Kralj se obazre, a kurjak tu blizo. Brže pušku s ramena i ubije kurjaka.

Sad on gustira, da ovaj siromak nije dreknio kurjak bi ga usmratio el osakatio. Kaže on siromaku:

- Sad nemam čime da ti se odužim, nemam u sebe novaca. Dovedi onog ko ti je najvirniji kod kuće pa ću ti se zafalit tako da ćeš pamtit cilog života.

- Fala, svitla kruno.

- Zafaljivaj na kraju, a sutra dođi tu u ovoliko i ovoliko sati.

Siromak došo kući pa se misli koga da odvede? A žena će zapitat:

- Šta se ti tako misliš?

Kaže on, a žena oma naložila vatru na njegov:

- Šta se imaš mislit?! Pa ti imaš virnijeg od mene?!

Našla se još uvridena, a on se počulio:

- Dobro ženo, i kažeš. Sutra ćemo ja i ti otić tamo u šumu da kralj naredio.

Tako i bilo. Očli u šumu, pa čekaje. Čovik onaki izraden lego tamo sunce pripeklo, pa on zaspo. Jedared evo kralja, pa na ženu rukom čovika ne budi, samo nek dođe. Izvadi on velik nož, pa kaže:

- Na ovaj nož, zakolji čovika, ja i ti ćemo živit.

Ona jedva dočekala. Spopala nož i teraj do čovika, a kralj pov:

- Čovče, pazi, žena će te zaklat!

Onaj skoči, a žena mu s nožom više glave. U taj ma' se i kralj stvori tamo, pa mu kaže:

- Dono sam ti novaca, da nikad više ne bi bio siroma' da si me poslušao i dovo onog ko ti je najvirniji. Ovako si ti sapsio mene i tebe, pa smo svaki na svom.

- Svitla kruno kralju, pa koga sam tribo dovest?

- Kera. On bi zalajo na mene, ti bi digo glavu, ja bi' ti dao nož pa da živiš tri i po svita.

Iršević r. Jakovčević Marija, Mala Bosna
rođena 1. kolovoza 1895, zemljoradnica
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov